

Asia: VN/31464/2023

Lausuntopyyntö ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen toiminnasta perittävistä maksuista annettujen valtioneuvoston asetusten muuttamisesta

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksu

Lausuntonne yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksun korottamisesta 45 euroon opintopisteeltä (nykyisin 15 euroa/opintopiste). Jatkossakin korkeakoulu voi päättää myös tätä matalammasta hinnoittelusta tai täysin maksuttomasta tarjonnasta.

Suhtaudumme varauksella avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksun nostoon. Perusteena enimmäismaksujen nostolle on käytetty valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n edellytystä omakustannearvosta. Pykälän 3. momentti mahdollistaa kuitenkin tästä poikkeamisen mm. koulutusperusteella.

Nuorilla tulee olla mahdollisuus suorittaa korkeakouluopintoja ilman merkittävää maksutaakkaa. Esitys avoimen opintojen enimmäismaksun kolminkertaistamisesta on monelle nuorelle kohtuuton. Näemme tarpeelliseksi tarkastella esityksen vaikutuksia erityisesti nuoriin, joihin esitys merkittävästi kohdistuu. Asetusmuistion mukaan erityisryhmien tarkastelu tehdään vasta myöhemmin, emmekä pidä tätä perusteltuna.

Avoimen opintoja käyvistä merkittävä osa on nuoria (55 % alle 34-vuotiaita). Yli puolilla kaiken ikäisistä avoimen opiskelijoista ei myöskään ole korkea-asteen tutkintoa. Avoin korkeakoulutus on jatkuvan oppimisen ohella keskeinen ja tehokas tapa viettää välivuotta tai kokeilla alaa, jolle mahdollisesti aikoo hakeutua. Tästä hyöttyy niin nuori kuin korkeakoulutkin, sillä opinnot voidaan hyväksilukea myöhemmin tutkinto-opintoihin. Näin ollen osa avoimen kustannuksista saattaa näkyä säästönä myöhemmin.

Avoin yliopisto on myös nopeasti kasvava väylä korkeakouluopintoihin hakeutumiseen. Erityisesti näiden nuorten kohdalla suhtaudumme erittäin kriittisesti korkeampiin maksuihin, sillä opintoihin hakeutumisen tulisi olla maksutonta. Maksuttomuus on korkeakouluissa jatkossakin mahdollista,

mutta näemme kohtuuttomana mahdollisuuden kerätä vuoden väyläopinnoista jopa 2700 euroa. Näemme korkeakoulujen autonomian kunnioittamisen ja liikkumavaran mahdollistamisen perusteltuna, mutta asetuksen tulee tästä huolimatta pitää korkeakoulujen liikkumavara kohtuullisena myös niille nuorille, joilta jatkossa perittäisiin enimmäismäärän mukaiset maksut opinnoistaan. Esitämme, että ilman korkea-asteen opintopaikkaa oleville nuorille tarjottaisiin mahdollisuus opiskella avoimessa korkeakoulussa koulutussetelillä.

Hallitusohjelman mukaisesti avoimen korkeakoulutuksen roolia vahvistetaan, mutta näemme riskin päinvastaiseen kehityssuuntaan maksujen noustessa. Pahimmassa tapauksessa kysynnän vähetessä tuotto-odotuksiin ei päästä, ja leikkauspaineet kasvavat myös tutkintokoulutuksen puolella. Liian korkeaksi koetut maksut saattavat myös ohjata tarpeettomasti hakeutumaan maksuttomiin tutkinto-opintoihin vieden mahdollisesti opintopaikan koulutustasoaan nostavalta opiskelijalta. Tunnistamme tarpeen mahdollistaa avoimen korkeakoulutuksen tarjontaa myös vähemmän kustannustehokkaille aloille. Siksi toivomme, että kannusteet tähän löytyisi korkeakoulujen rahoitusmallista yksilön kustannustaakan kasvattamisen sijaan.

Koulutus kasaantuu merkittävästi jo nyt. Avoimen maksujen nostaminen johtaa herkästi kasautumisen syvenemiseen. Jo nykyisillä maksuilla osa avoimen opiskelijoista kokee maksut liian korkeina ja osa on ilmoittanut tarvitsevänsä taloudellista tukea esimerkiksi perheeltä. On todennäköistä, että mahdollisuus tukea avoimessa opiskelevaa nuorta keskittyy jo nyt paremmassa sosioekonomisessa asemassa oleviin perheisiin.

Lisääajan hakemista ja uudelleenkirjautumista koskevat maksut yliopistoissa

Lausuntonne yliopistojen maksuasetukseen ehdotetuista em. muutoksista.

Kannatamme yliopiston ja ammattikorkeakoulun käytäntöjen yhdenmukaistamista lisääajan hakemisen ja uudelleenkirjautumisen osalta. Haluamme kuitenkin huomauttaa, että se on mahdollista myös siirtymällä yliopiston käytänteeseen sen sijaan, että nostettaisiin yliopisto-opiskelijoiden kustannuksia ammattikorkeakoulun tasolle. Emme kannata maksun keräämistä lisäaikaa hakevilta opiskelijoilta, sillä maksu heikentää kannustetta viimeistellä tutkinto. Päin vastoin, korkeakoulujen tulisi tehdä kaikkensa, jotta myös viivästyneet opinnot tehtäisiin loppuun saakka. Tämä tukisi myös yleistä tavoitetta koulutustason nostosta.

Lähtökohtaisesti opintojen viivästyessä myös opintotukikuukaudet ovat jo loppuneet, eli opiskelijan taloudellinen asema saattaa olla jo ennestään heikko. Mikäli maksut otetaan käyttöön, on varmistettava, että täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää esityksen maksujen kattamiseksi.

Avoimen korkeakoulutuksen tarjontaan ja maksullisuuteen liittyvät kehittämistarpeet

Muu palautteenne ehdotuksista? Mitä muita kehittämistarpeita näette liittyvän avoimen korkeakoulutuksen tarjontaan ja maksullisuuteen?

Avoin korkeakoulutus palvelee parhaassa tilanteessa oikeudenmukaisesti niin osaamistaan päivittäviä maksukykyisempiä yksilöitä kuin koulutuksen ulkopuolella olevia nuoria. Avoimen opintoihin hakeudutaan hyvin erilaisista lähtötilanteista, ja siksi esitämme, että erityisryhmien tarkastelu ja tilanteen ratkaisut löytyisivät ennen esitettyjen muutosten voimaansaattamista.

Esitämme huolestamme käynnissä olevien uudistusten yhteisvaikutuksista korkeakoulujen rahoitukseen, koulutustason nostoon sekä nuorten sivistyksellisten oikeuksien toteutumiseen. Peräänkuulutamme huolellista nuorivaikutusten arviointia.

Jatkuvan oppimisen osuutta korkeakoulujen rahoitusmalleista ollaan leikkaamassa samalla kun kustannustaakkaa siirretään yksilön vastuulle - samalla sosiaaliturvasta ja mm. aikuiskoulutustuesta leikaten. Tämä lisää korkeakoulujen rahoituksen epävarmuutta ja on periaatteellisella tasolla vastoin jatkuvan oppimisen ja saavutettavan sivistyksen ihanteita. Toivomme, että nyt tai tulevaisuudessakaan maksukyky ei ole este kenenkään nuoren opinnoissa.

Vaikutusarviontia tarkentavat kysymykset korkeakouluille

1. Kuvatkaa korkeakoulunne nykyinen avoimen korkeakouluopetuksen hinnoittelukäytäntö.

-

2. Miten arvoitte asetusmuutoksen vaikuttavan hinnoittelukäytäntöönne?

-

3. Miten arvioitte asetusmuutoksen mahdollistaman uuden enimmäismaksun vaikuttavan avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaanne eri koulutusaloilla? Mille uusille aloille arvioitte enimmäismaksun nostamisesta johtuen käynnistävänne avointa korkeakouluopetustarjontaa?

-

4. Mitä vaikutuksia arvioitte enimmäismaksun nostamisella olevan avoimen väylän opintoihinne / polkuopintoihinne (esim. suoritusmäärät, kriteerit, hinnoittelu)?

-

Nevanpää Annika
Suomen nuorisovaltuuston kattojärjestö Allianssi ry